

TREBALL FORA DE L'AULA. COMPETÈNCIES TRANSVERSALS

Albert Blasco i Peris
Escola Universitària d'Hostaleria i Turisme Sant Pol de
Mar. Adscrita a la Universitat de Girona.
Escola Universitària de Turisme Formatic-Barna. Adscrita
a la Universitat de Girona.
Escola Universitària del Maresme. Adscrita a la
Universitat Pompeu Fabra.
Escola Universitària d'Hostaleria i Turisme CETT.
Adscrita a la Universitat de Barcelona.
albertblasco@gmail.com

Resum

Amb aquesta comunicació espero donar a conèixer les meves experiències en l'àmbit del treball que han de suportar els alumnes fora de l'aula. Són ja tres cursos en què he posat en pràctica allò que des de la reforma universitària (que ja tenim aquí) es proposa: que el subjecte actiu de l'aprenentatge passi a ser l'alumne i no el professor. Del "professor ensenya" hem de passar a "l'alumne aprèn". El professorat ha de transformar-se en assessor, ha d'auxiliar l'alumne en un procés d'aprenentatge i per tant d'assumpció de competències, però mai no ha de substituir-lo en l'esforç per assolir tals fites. Ja no serveix transmetre coneixements mitjançant la paraula, aquesta transmissió s'ha de dur a terme dirigint el procés, però, l'esforç ha de ser de l'alumne.

L'alumnat es troba ja, per les proves pilot que he portat a terme, en un estadi d'absolut desconcert, perquè el canvi és massa radical respecte a allò que estan acostumats. Cal tenir en compte que provenen d'un sistema educatiu on l'esforç no té cap valor, per això resulta difícil fer-los entendre que han de ser ells els protagonistes del procés d'aprenentatge. Es resisteixen al canvi com a postura fàcil davant del temor que suscita tot allò que ens és desconegut, però, també perquè resulta més fàcil assegurar-se en una aula i esperar que el professor expliqui que remenar llibres, cercar informació, analitzar-la i bastir-se la seva pròpia formació.

En molts casos el professorat tampoc no entén el que està passant. Segles i segles de tradició canviaran i això els descol·loca, però és que també deixarem de ser els actors principals, i alguns es pregunten, si no puc entrar en una aula per demostrar els meus coneixements, de que serveixo, jo?. I precisament aquesta pregunta és el rovell de l'ou de la qüestió. No es tracta solament de tenir coneixements, aspecte aquest que no obvia pas la reforma, sinó que l'alumne ha d'assolir també capacitats, per això nosaltres hem de passar a ser directors, entrenadors, coordinadors i assessors del procés d'assumpció de capacitats dels nostres alumnes.

Introducció

Les competències transversals o genèriques incloses per l'ANECA al "Libro blanco. Título de grado en Turismo", no són pas exclusives del Grau en Turisme, sinó que les han d'assolir tots els universitaris, això fa que la meva experiència sigui vàlida per tots els estudis universitaris. Les Competències transversals que de forma molt especial he treballat en els darrers anys són les següents:

- Capacitat d'anàlisi i síntesi
- Recerca i selecció d'informació
- Treball en equip
- Expressió oral

Com es pot comprovar es tracta de tres competències instrumentals que són una suma de coneixements i de domini de recursos externs, i una de personal (treball en equip), i que és la interrelació social amb els altres. I són aquestes, en la meua opinió, on es presenten més llacunes entre els alumnes que accedeixen per primer cop a la Universitat.

Recerca i selecció d'informació

Pels alumnes de primer curs de l'actual Diplomatura de Turisme (en general per suposat), no hi ha altra font d'informació que Internet. Menystenen els llibres perquè els associen amb el passat, allò que ha quedat antiquat; però també perquè la nostra societat no es distingeix per donar valor a la propietat intel·lectual. I això sense oblidar que un llibre demana esforç, estan davant d'uns centenars de pàgines que cal llegir i entendre, mentre que mitjançant les noves tecnologies troben resumit allò que cerquen. No cal esforçar-se, no necessiten entendre el que diu i no necessiten pensar.

Una altra qüestió que he treballat durant aquests anys és la capacitat de contrarestar informacions. Normalment els alumnes donen per bona la primera informació que troben sense comprovar ni el seu contingut, ni la font, ni la seva antiguitat.

El meu treball ha consistit en demanar-los diverses fonts d'informació sobre un mateix tema, barrejant llibres, revistes o articles de premsa escrita amb la informació obtinguda a través d'Internet. Per això, i tot acceptant Internet com a font d'informació útil, sempre he exigit una àmplia i variada bibliografia, diguem-ne tradicional; fent-los entendre (o com a mínim intentant-ho), el valor del text imprès, no només pel seu contingut d'igual qualitat que la que es pot trobar en les noves tecnologies, sinó també perquè el text escrit ens ajuda a processar la informació que forma part d'aquesta competència i arribar per sí sols a les conclusions corresponents, mentre que Internet massa vegades simplifica aquest procés en donar la informació resumida. I tot això sense oblidar-nos que els llibres aporten una informació duradora en el temps, mentre que Internet té un alt component temporal, allò que avui hi és demà ha desaparegut.

Capacitat d'anàlisi i síntesi

Resulta evident que les noves tecnologies suposen un avenç en tots els camps, mai abans s'havia produït un intercanvi d'informació tan ampli i extens com ara, però també ha suposat que entre l'alumnat creixi una corrent de pensament per la que tot allò que surt a Internet és veraç. Sense caure en el fet que qualsevol persona amb un cost mínim pot tenir un lloc web.

El meu treball ha consistit en dirigir-los a llocs web amb opinions diferents, àdhuc oposades. D'aquesta manera, i a poc a poc, han entrat en la dinàmica d'analitzar els arguments de cada discurs i posicionar-se'n al respecte. L'objectiu ha estat, doncs, que aprenguin que no tota la informació que tenen al seu abast és veraç, ni té rigor científic.

Pel que fa a la veracitat de la informació he intentat fer-los entendre que poden trobar dos o més autors que sostinguin postures diferents i no per això algú d'ells ha d'estar necessàriament amb la possessió de la veritat. Però això els descol·loca, esperen que tota la informació ja els arribi filtrada. I és aquí quan entra en joc el rigor científic: són els alumnes qui a través dels arguments i proves que aportin els diferents autors, han de prendre una postura davant les posicions d'aqueixos.

Quant al rigor científic, cal ensenyar-los a triar entre tota la informació que tenen al seu abast, així aprenen a valorar la font en funció de l'autor, la data d'edició i l'editorial (la propietat del lloc en cas d'Internet).

Treball en equip

Aquesta és una altra de les capacitats en la que els alumnes troben moltes dificultats, sobre tot els de primer curs. No saben treballar en equip perquè no estan acostumats, però és que també es resisteixen a fer-ho. I aquí he trobat dos motius: el treball en equip (que no pas en grup), els obliga a debatre qüestions, i a més a més, han d'ajustar les seves agendes a les necessitats d'un projecte que s'ha de fer necessàriament en equip.

Un obstacle amb què m'he trobat en nombroses ocasions és que pensen que el treball en equip consisteix en que cadascú dels seus membres s'ha d'encarregar d'una part, i després les uneixen, sense més. La meva tasca ha consistit en fer-los entendre que aqueixa metodologia correspondria a un treball en grup però no pas en equip. Un treball en equip permet que els seus membres es reparteixin part de la tasca a desenvolupar, com per exemple la recerca d'informació, però, cal que després sigui tractada i debatuda per tots els membres, per això sempre he tractat el treball per separat amb cadascú dels seus components, per a comprovar si tots assumien els continguts, a més de fer-los reunir-se amb mi com a forma d'avaluar el nivell de cohesió del grup.

És important que tots els membres del grup treballin el més còmodes possible, sobre tot en el primer any de carrera, per això els he deixat escollir els seus companys d'equip. És clar que el nombre de components sempre ha estat condicionat per la quantitat de temes o qüestions a tractar i el total d'alumnes, pel que he treballat amb grups de 2 a 4 persones; considerant que un nombre superior portaria més complicacions que beneficis.

El treball en equip l'he impulsat des de primer curs de carrera perquè trobo adient que s'acostumin a la recerca només començar la Diplomatura, només així el Treball Final de Carrera podrà connectar-los amb el món empresarial amb projectes assumibles per les empreses turístiques, o els podrà introduir a l'àmbit de la recerca, camp aquest en què hi ha unes notòries mancances en Turisme.

Expressió oral

Els alumnes ens arriben, i d'això en som tots conscients, amb un vocabulari molt limitat, ja sigui en català o castellà, en aquest aspecte no hi ha diferència. Per això resulta necessari que facin presentacions orals i públiques dels seus treballs. Es resisteixen, àdhuc n'hi ha que són capaços de renunciar a una part de la nota per no enfrontar-se a un públic. Per això incloc l'obligatorietat de fer tal exposició, ja que es tracta d'una competència fonamental.

A més, i a conseqüència del que he dit en el punt anterior, cal afegir que he introduït la idea de la responsabilitat solidària, és a dir, que com que han d'exposar el treballs tots els membres de l'equip i han de respondre a les qüestions que plantegin tant els seus companys com jo mateix, la nota corresponent a aquesta fase es reparteix entre tots els components per igual, de forma que si algun d'ells ha treballat poc o no s'ha preparat a consciència, repercuteix per igual a tots ells, de la mateixa manera que si algun membre de l'equip fa una exposició brillant també en gaudeixen tots ells de la mateixa forma. És una manera de que tots els components de l'equip es comprometin amb una tasca de la qual es beneficiaran tots, d'aqueixa forma es crea consciència d'equip.

I per donar una rellevància especial a aquesta part, l'exposició de tots els equips queda penjada al lloc web formant part del contingut de la prova d'avaluació final.

Avaluació de les competències

Resulta evident que els alumnes necessiten un al·licient per a què col·laborin en el nou mètode, i un d'ells és el sistema d'avaluació que farà que superin amb èxit o no la matèria a final de curs. Seguint les pautes de Bolonya he reduït el pes de la prova final que en funció de la matèria oscil·la entre un 50 i un 60% de la nota final. La resta de percentatges s'han distribuït (també segons l'assignatura), de la següent manera:

- **Lectura d'un llibre.**
Ajuda a la comprensió d'un text, els familiaritza amb la lectura de llibres, i assoleixen coneixements de la matèria en qüestió. I per evitar que facin un resum sense més, han de respondre a una qüestió que els plantejo, qüestió aquesta que per resoldre-la és necessari haver llegit tot el text, haver-lo entès, i sobre tot treballar la informació rebuda. Aquesta activitat entra de ple en la competència d'anàlisi i síntesi.
Percentatge sobre la nota final 10-20%
- **Pràctiques**
Es tracta de l'elaboració d'una sèrie d'exercicis o donar resposta a les qüestions que se'ls plantegin. Aquestes són variades i espaiades durant el curs. Aquesta activitat entra de ple en la competència de recerca i selecció d'informació, tota vegada que no admeto el tan popular (entre els alumnes) "talla i enganxa" que fan des d'Internet. Els demano un mínim de tres fonts, procurant combinar informació extreta de les noves tecnologies o bé del Centre de Recursos (Biblioteca).
Percentatge sobre la nota final 10%
- **Treball en equip**
Aquesta activitat els obliga a treballar amb altres persones, a fer recerca d'informació ja que no reben cap tipus d'ajuda, a analitzar-la plegats i a desenvolupar un treball escrit i a fer-ne una presentació davant d'un públic format pels seus propis companys i el professor, tal i com s'ha explicat.
Per tractar-se d'una tasca que abarca les quatre competències analitzades en aquesta Comunicació, el seu pes en la nota final és d'un 20 a un 30%

Incidències i solucions

Cal dir que una vegada posat en marxa el pla pilot, les incidències han estat poques, però, n'hi ha hagut. Cito aquí les més rellevants per la seva importància o per la quantitat de cops que han succeït.

- **Treball en equip**
En primer lloc cal dir que una part reduïda d'alumnes mostra algun sistema de resistència en posar problemes de tot tipus amb l'esperança de convèncer el professor per fer el treball de manera individual, estalviar-se l'exposició pública o fer algun tipus de tasca diferent a l'establerta; però, mai no han plantejat l'opció de no fer pas el treball, sobre tot perquè el pes sobre la nota final és, com s'ha vist, molt important. En aquest sentit he de dir que m'he mostrat sempre inflexible ja que si cedim en aquestes qüestions estaríem incomplint l'esperit de Bolonya, i a més a més, seria un greuge comparatiu respecte a la resta d'alumnes.

- Pràctiques i exercicis
L'argument que més han fet servir és que estan treballant i per tant no poden assistir a classe. En aquest sentit he de dir que quan els he demanat presència activa, o sigui assistència per desenvolupar activitats a classe, l'assistència ha estat sempre (de mitjana) més alta que quan no ho he fet.
La solució ha estat facilitar-los el lliurament d'aquestes pràctiques i exercicis mitjançant correu electrònic, imposant sempre, però, una data límit.
De tota manera crec que exigir l'obligatorietat o no de l'assistència a les aules és un tema que tenim pendent, i sobre el que el món acadèmic s'hauria de posicionar el més aviat possible.
- L'equip es baralla i es desfà
Quan vaig decidir que havien de fer un treball en equip, tenia clar que eren ells qui escollirien els seus companys, d'aquesta manera no em podrien traspasar la responsabilitat davant la seva possible desfeta, ja que els components de l'equip els havien escollit ells, i només ells. Per tant seria la seva responsabilitat no haver trobat un sistema de treball que integrés tots els seus membres i que aprofités les capacitats diferents que puguin tenir cadascun d'ells. És sabut que en massa ocasions no tots els membres d'un grup assoleixen el mateix nivell de responsabilitat, no tots treballen igual ni amb la mateixa intensitat.
En algunes ocasions el grup es desfà i no hi ha manera de recompondre'l ja que les relacions entre els seus membres estan molt malmeses. En tal cas, hi ha dues solucions possibles:
  - Si no ha passat massa temps, els dono la possibilitat que formin altres equips o que s'incloguin en els que ja estan formats. És imprescindible que no hagi passat massa temps, ja que en cas contrari el que podria succeir és que s'incorporessin a equips que haguessin desenvolupat una bona part del treball, pel que la solució adoptada aniria en contra de l'assoliment de determinades competències.
  - Si ja ha passat temps els ofereixo la possibilitat que el facin de manera individual. El contrari seria condemnar-los gairebé a un suspens segur, però, amb una penalització del 20%, i ho fonamento amb dos arguments: per una banda no han assolit una competència i per tant no poder aspirar a obtenir la mateixa qualificació que si ho fessin, i per l'altra que seria un greuge comparatiu respecte els seus companys que si que s'han sotmès a les exigències pròpies d'un treball en equip
- No tenen temps
Normalment qui addueix aquesta raó al·lega que treballa i estudia. Tot i admetent el plus de dificultat que tenen aquells que compaginen estudis i treball, i fins i tot la meua simpatia ja que jo també he treballat alhora que estudiava, he de dir que no es poden fer diferències ja que provocarien greuges entre ells. La solució passa, potser, per ser més flexibles amb la data en què han de lliurar el treball, però, no més enllà d'allargar les dates per a tothom per igual.
- El tema no els agrada
Procuo fer-los entendre que a la vida real, al món laboral, s'hauran d'acostumar a treballar amb allò que els pertoqui, per tant no cedeixo. Els temes a desenvolupar en equip els reparteixo per sorteig, les lectures de llibres sí que els les deixo escollir entre un ventall d'opcions que jo els presento.
- Retards en la presentació

Des de d'inici de curs són sabedors que no es permet cap retard en el lliurament de treballs, pràctiques i exercicis, a no ser, és clar, que sigui per causa de força major i demostrable de forma fefaent. En cas contrari la penalització és d'un 20%. La data que poso està ben estudiada per tal que no s'hagi de produir, i sempre és una data màxima, és a dir, que ho poden presentar sempre que vulguin però amb anterioritat, així no s'han d'esperar a un dia determinat, que sempre és quan se'ls espantalla la impressora o es queden sense tinta. A més, d'aquesta manera aprenen a planificar-se les tasques.

- Treballs copiats

Considero còpia un "talla i enganxa" d'Internet i presentar un treball que no sigui original, tant és si es tracta d'un treball d'un any anterior, com si és una còpia de webs com per exemple www.rincondelvago.com, www.wikipedia.com, etc.

En situacions com aquesta s'ha de ser inflexible ja que no han estat capaços d'assolir les competències previstes, però, també per la tasca desenvolupada pels seus companys que sí s'hi han esforçat, motiu més que suficient per no donar una segona oportunitat. En aquest cas la valoració és clara: suspens absolut.

Conclusions

Si bé sempre es troben petites resistències i sempre minoritàries, la major part dels alumnes i encara que donant bandades, entren en el sistema. I dues són les raons, en primer lloc totes les activitats destinades a assolir les competències esmentades tenen un pes important en el sistema d'avaluació; i en segon lloc és que tot allò que els exigeix, tot, ho tenen per escrit des del primer dia dins del programa de l'assignatura. A més la primera sessió la dedico a explicar-los-ho tot a fi i efecte que des del primer moment sàpiguen què s'espera d'ells.

Sempre ens podem trobar amb alumnes que intenten escapar-se de les seves responsabilitats, però, per una banda són una minoria minsa, i per l'altra si veuen que les exigències són per a tothom iguals i que els traspassem la responsabilitat de la seva decisió, no tenen més remei que acomplir amb tots els ets i uts amb allò que se'ls demana. D'aquesta manera es vencen les últimes resistències.

El problema més greu és, però, la manca de preparació que tenen per afrontar reptes que se'ls plantegen a la Universitat; això significa que requereixen d'una atenció molt personalitzada i individualitzada, ja sigui via correu electrònic o personalment, cosa que suposa una disponibilitat horària molt àmplia.

No entenen que els parlem de competències i no de coneixements, i es queden bastant descol·locats quan s'apercebeixen que "l'examen final" no és el 100% de la nota; i naturalment aquesta darrera qüestió els agrada perquè els treu l'estrès propi de l'època d'exàmens; però per una altra banda en molts casos també té una conseqüència negativa directa, i és que se'ls preparen menys. Com durant el curs han fet tota una sèrie d'activitats que suposen un valor (notes) que tenen un pes important, i de les quals són perfectament coneixedors, quan arriba l'època dels exàmens si parteixen d'una posició que els és favorable, aquesta prova passa a un segon terme, cosa que els permet ocupar-se d'altres matèries on la seva situació no és pas tan favorable. En aquest cas una qüestió que encara no he resolt és si malgrat que la prova final ja no és tan important per valorar les competències, s'ha de demanar una nota mínima o no. Demanar-la suposaria assegurar-se que també li donen importància, però, per altra banda correm el perill de crear una situació de simulació del sistema anterior.

Finalment vull compartir tres dades que penso que són rellevants. Per una banda, el fet que he aconseguit que les classes magistrals passin de ser gairebé un 100% a un 75% del total

de sessions, no és gaire, però, cal tenir en compte que en molts casos la informació que ens ha arribat sobre la reforma ha estat minsa, i de fet fins al març de 2007 no es va publicar la llei sobre la reforma de les carreres; i a més només fa tres anys que he començat a fer aquesta prova pilot. Sense oblidar que un canvi tan radical al qual tots, alumnes i professors, ens hi hem d'acostumar, cal introduir-lo a poc a poc. En segon lloc també cal dir que els suspesos han anat baixant progressivament fins a reduir-se en un 33%, reunint aquest alumnes unes característiques molt concretes i és que la immensa majoria dels que no passen l'assignatura són aquells que han deixat de fer alguna activitat, i en menor mesura aquells que han suspès per haver obtingut una nota tan baixa en l'examen que encara que se sumin les notes de les diverses activitats no arriben a l'aprovat. Finalment cal remarcar que les opinions favorables a aquest sistema (introduït ben a poc a poc), puguen en la mateixa mesura que els alumnes passen de curs i per tant es redueixen les resistències d'aqueixos.

En definitiva, els problemes més importants amb els quals m'he trobat durant la prova pilot han estat, la poca cultura de l'esforç que tenen, la manca de consciència que són els responsables dels seus actes, i la manca d'interès. I així és difícil motivar-los. Accepto la part de responsabilitat que ens pertoca als professors, però, també hem de tenir tots clar que per poder motivar algú, aquest ha d'estar receptiu, perquè en cas contrari no el motiva pas ningú. Però, a aquestes qüestions hem d'afegir-ne d'altres, com per exemple el baix perfil dels alumnes, i que els estudis de Turisme tenen una fama de ser fàcils. Aquestes dues qüestions ens impediran implantar de forma adequada la reforma que tenim ja a tocar; per això ens hem de fer exigents amb els alumnes però també amb nosaltres mateixos, començant pel nivell d'exigència, i possiblement pujant la nota de tall. O això o el fet que la carrera passi de 3 a 4 anys es quedarà en un no rés, ja que podem caure en la temptació que aquest any de més sigui un curs nivell zero, o el que seria el mateix, un curs introductori als estudis de Turisme, o si es vol, un curs més de batxillerat.

Finalment no voldria donar fi a aquestes lletres sense afirmar que no és la meva intenció crear cap tipus d'alarma. Encara que ho hagi pogut semblar, les resistències són mínimes, com així les incidències, i el nombre d'aprovat ha augmentat de manera important des que he implementat aquest nou sistema, sempre de forma gradual.

Bibliografia

Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación (ANECA) (2005), *Libro blanco. Título de grado en Turismo*. Darrera recuperació 10 d'abril de 2008.

(http://www.aneca.es/activin/docs/libroblanco_jun05_turismo.pdf)

Departament de Comerç, Turisme, Consum. (2006). *Pla estratègic del Turisme a Catalunya*. Darrera recuperació 9 d'abril de 2008.

(http://www.gencat.net/turistex_nou/Prensa/NP_Plan%20Estrategico_06.pdf).

Exceltur. (2006). *Libro blanco de los recursos humanos del turismo en España*. Darrera recuperació 7 d'abril de 2008.

(<http://www.exceltur.org/excel01/contenido/portal/lbste/Resumen%20Ejecutivo.pdf>)

Ministerio de Industria, Turismo y Comercio (2008). *Plan del turismo español. Horizonte 2020*. Darrera recuperació 10 d'abril de 2008. (<http://www.turismo2020.es/>)

Qüestions per al debat

Moltes són les qüestions que voldria plantejar aquí, perquè en tot aquest procés, si he de ser sincer, moltes vegades m'he trobat sol, sense ajuda d'alguns centres universitaris però també amb la incomprensió de bastants companys. Així doncs, em permeto plantejar aquelles qüestions que més em preocupen després de varis anys d'efectuar proves pilot.

- És clar que l'examen final ha de perdre importància paulatinament, però se'ls ha d'exigir una nota mínima en una prova com aquesta que és de coneixements?. Seria vàlida l'opció de fer diversos exàmens o proves al llarg del curs eliminant la prova final?
- En quina mesura és convenient introduir la reforma?. Si la introduïm de forma progressiva podem tardar molt de temps i que els alumnes que acabin el grau no hagin assolit algunes competències, però, en canvi, si la introduïm de manera completa és possible que els resultats no siguin del tot satisfactoris donat que el canvi és molt radical respecte a allò que estan acostumats els alumnes?
- Si un alumne no passa l'assignatura de manera suficient tindrà una segona oportunitat, i per tant caldrà que revalidi només aquelles competències que no hagi assolit. Però, com articular-ho?.
- Si una mateixa competència transversal es pot assolir en més d'una assignatura, què passaria si s'assolís en una i en l'altra no? No podria haver un sistema d'avaluació més transversal?